

A következő rövid elemzés azt vizsgálja, hogy a hazai vállalkozók milyen tényezőket tekintenek cégük eredményének, sikerének. A vizsgálathoz az MKIK GVI 2014. áprilisi konjunktúra-vizsgálatának adatbázisát használtuk fel, amely Magyarországon a legtöbb cégre kiterjedő vállalati konjunktúra-vizsgálat. Az áprilisi adatfelvétel 2606 cég vezetőjének válaszain alapul. A mintába került vállalkozások 58%-a mikrovállalkozás (10 fő alatt), 17%-a kisvállalkozás (10-49 fő között), 16%-a közepes vállalkozás (50-249 fő között), 10%-a pedig nagyvállalkozás (250 fő és felette). Így vizsgálatunk elsősorban a mikrovállalkozásokra vonatkozatható.

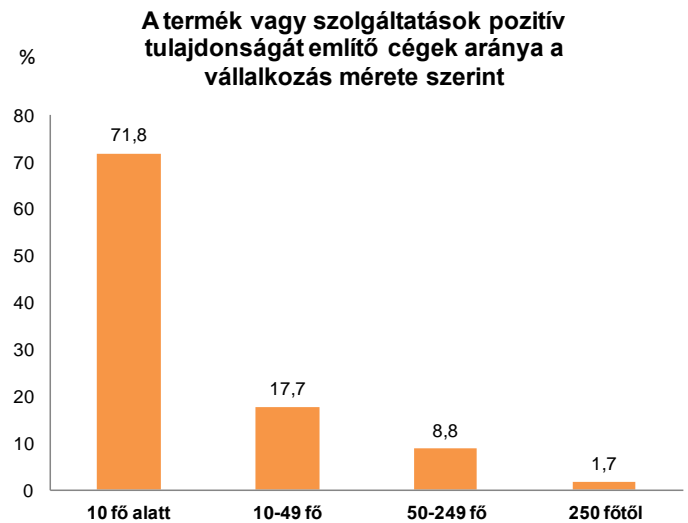
Eredményeink szerint a hazai vállalkozások legtöbbször termékei, szolgáltatásai pozitív tulajdonságaira (pl. minőség, egyediség) büszke. A vállalkozók második leggyakoribb válasza az volt, hogy cégük pusztán fennmaradását tekintik egyik fő sikerüknek. A válaszadók nagy része arra büszke, hogy sikerült ügyfeleit megtartani vagy újakat szerezni, illetve arra, hogy ügyfelei elégedettek munkájával. Közel minden tizedik válaszadó azt emelte ki, hogy sikerült megtartania vagy növelni munkavállalói számát. Szintén majdnem a megkérdezettek egy tizede azt tartja egyik fő eredményének, hogy árbevételét szinten tartotta, vagy növelte.

Mit tekintenek fő eredményeiknek a hazai vállalkozások?

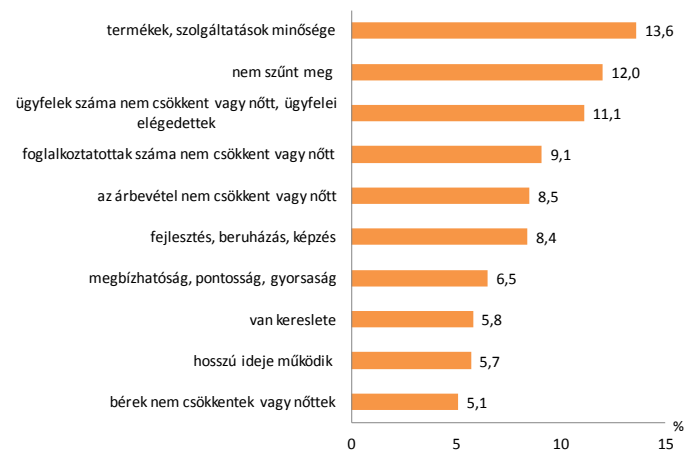
A megkérdezett vállalkozások legnagyobb része (13,6%) terméke vagy szolgáltatása valamilyen pozitív tulajdonságát emelte ki olyan eredményeként, amelyre büszke. Több, mint minden tizedik (12%) vállalkozás úgy véli, legnagyobb eredménye az, hogy nem szűnt meg, tehát képes volt fennmaradni a nehéz gazdasági körülmények ellenére. 11%-uk arra büszke, hogy az ügyfeleinek száma nem csökkent vagy emelkedett az elmúlt időszakban. Közel egytizedük (9,1%) válaszolta azt, hogy sikerült a foglalkoztatottjaik számát szinten tartania vagy emelnie. Az ötödik leggyakoribb (8,5%) válasz az volt, hogy a vállalkozás legfőbb eredménye az árbevétel stagnálása vagy növekedése. A vállalkozások 8,4%-a tartotta egyik legfőbb eredményének azt, hogy fejlesztést, beruházást vagy képzést tudott megvalósítani. A válaszadók 6,5%-a emelte ki azt, hogy munkája megbízható, pontos, illetve gyors. 5,8%-uk azt tartja sikerének, hogy megfelelő kereslet van termékeire, szolgáltatására. 5,7%-uk válaszolta, hogy egyik fő eredménye az, hogy a vállalkozása hosszú múltra tekint vissza.

Lényeges, hogy a megkérdezettek 60,5%-a egyetlen olyan tényezőt sem tudott vagy akart kiemelni, amelyet vállalkozása eredményének tekint.

Egy 2012-ben készült kis- és középvállalkozásokat vizsgáló, Egyesült Királyságbeli felmérés tartalmazott egy kérdést, amely arra vonatkozott, hogy a helyi vállalkozók számára mit jelent a siker. A kutatás eredményei annyiban megegyeznek a magyar adatokkal, hogy mindkét országban a vállalkozók jelentős része tartja fontos eredménynek azt, ha az ügyfélszám nem csökken vagy nő, illetve azt, ha az ügyfelek elégedettek. Továbbá a foglalkoztatottak számának megtartása és növelése, illetve az árbevétel szinten tartása és növelése is mindkét ország vállalkozói szerint fontos mutatója a sikernek. Érdekes eltérés a két ország között, hogy amíg a magyar válaszadók kizárólag a vállalkozáshoz szorosan kötődő eredményeket emeltek ki, addig a britek több olyan, a

Mit tart vállalkozása legfontosabb eredményeinek?

vállalkozó személyéhez kötődő tényezőt tekintenek sikernek, mint például a vállalkozó személyes elégedettsége, kiteljesedése vagy javuló életminősége.

A termékek, szolgáltatások pozitív tulajdonságait említő vállalkozások

A termékek, szolgáltatások valamilyen pozitív tulajdonságát a megkérdezettek 13,6%-a tartotta vállalkozása egyik fő eredményének.

A vállalkozások mérete szerint az figyelhető meg, hogy a vállalkozás termékeinek vagy szolgáltatásainak valamilyen pozitív tulajdonságát legnagyobb arányban (71,8%) a legkisebb (10 fő alatti) cégek említették. A gazdasági ágak tekintetében azt állapíthatjuk meg, hogy az egyéb szolgáltatások terén tevékenykedő cégek (52,7%) jelentősen nagyobb arányban emelték ki ezt a tényezőt eredményükként, mint a kereskedelmi (17,2%), az ipari (16,3%), vagy az építőipari (13,8%) vállalkozások. A hazai tulajdonban lévő cégek és a csak belpiacra termelők szintén nagyobb arányban említették e tényezőt, mint a részben vagy egészen külföldi tulajdonosi háttérrel rendelkezők, illetve a külpiacra (is) termelők.

A cég fennmaradását említő vállalkozások

Több, mint minden tizedik (12%) magyar vállalkozó úgy érzi, már az is eredmény, hogy cége fenn tudott maradni a nehéz gazdasági körülmények ellenére.

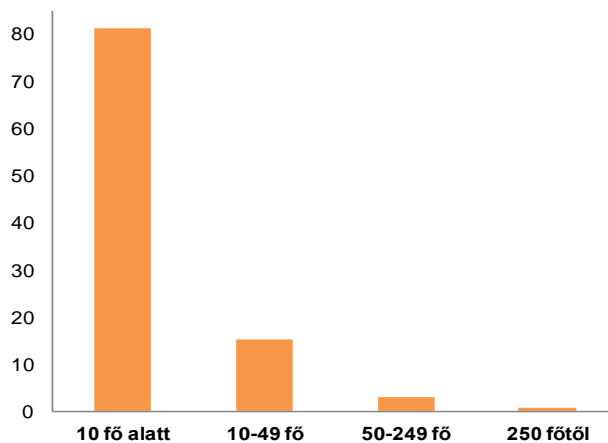
Azt, hogy a vállalkozást még nem kellett felszámolni, méret szerint a legkisebb, 10 fő alatti vállalkozások említették a leggyakrabban (81,2%), illetve a 10-49 fő közöttiek is jelentős arányban (15,3%) válaszoltak ezt. Az 50-249 fő közötti cégek esetében ez az arány már csupán 2,9%, míg a legnagyobbak esetében 0,6%. Tehát a cégméret növekedésével csökken azon cégek aránya, amelyek e tényezőt említették. A tulajdonosi háttér esetében az állapítható meg, hogy döntő többségben (96,7%) a tisztán hazai tulajdonú vállalkozások tartották a fennmaradást cégük egyik fő eredményének. Jelentősen eltérő arányban említették ezt a tényezőt gazdasági ágak és az export aránya szerint is: a cégek 48,4%-a az egyéb szolgáltatáshoz sorolható vállalkozás volt, 75,8%-uk pedig csak belpiacra termel.

Az ügyfelek száma nem csökkent vagy nőtt, az ügyfelek elégedettek

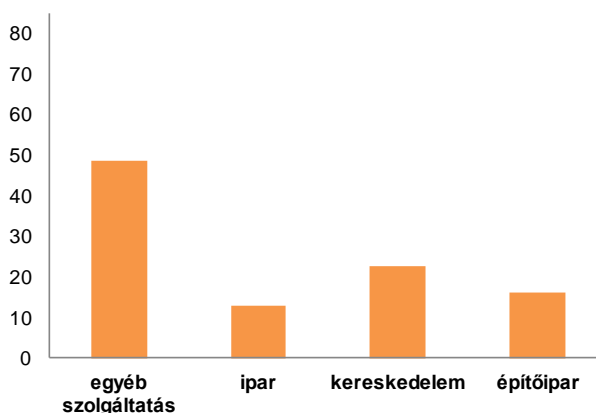
Az ügyfelek számának megtartását vagy növelését, illetve az ügyfelek elégedettségét nagyjából minden tizedik (11,1%) válaszadó említette.

Hasonlóan a korábbiakhoz, legnagyobb arányban (80,8%) a legkisebb, 10 fő alatti cégek tekintik e tényezőt egyik fő eredményüknek, gazdasági ágak szerint pedig az egyéb szolgáltatáshoz (61,0%) sorolhatóak. A tulajdonosi háttér tekintetében túlnyomóan (98,2%) a hazai cégek említették ezt

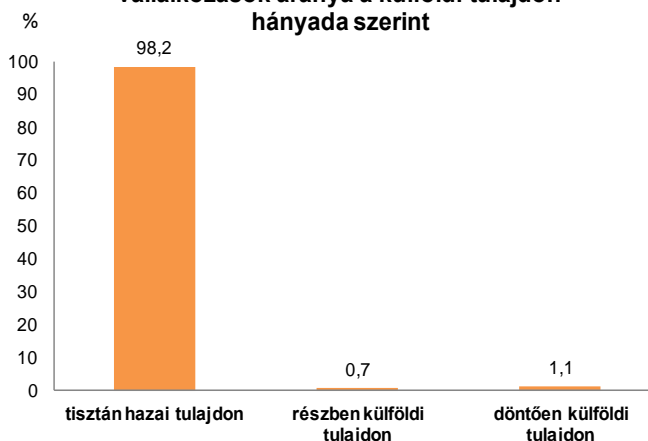
% **A fennmaradást említő cégek aránya a vállalkozás mérete szerint**

% **A fennmaradást említő cégek aránya gazdasági ágazatok szerint**

% **Az ügyfélszám stagnálását vagy növekedését, illetve az ügyfelek elégedettségét említő vállalkozások aránya a külföldi tulajdon hányada szerint**

a kategóriát, az exporthányad szerint pedig a csak belpiacra termelők (74,7%).

A foglalkoztatottak száma nem csökkent vagy nőtt

Válaszadóink 9,1%-a azt tekinti egyik fő eredményének, hogy alkalmazottai számát nem kellett csökkentenie, vagy további munkatársakat tudott felvenni.

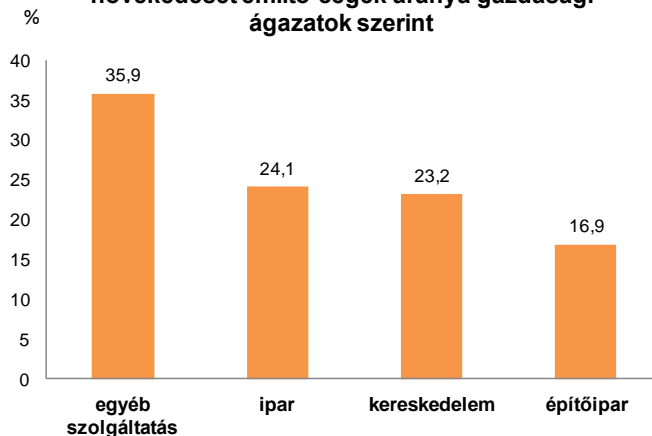
Cégméret tekintetében ezt a 10 fő alatti (40,9%) és a 10-49 fő közötti (31,2%) vállalkozások említették nagyobb arányban. E tényezőt gazdasági ágak szerint az egyéb szolgáltatáshoz tartozó (35,9%), tulajdonosi háttér szerint a tisztán hazai tulajdonú (87,1%), az export részaránya szerint pedig a csak belpiacra termelő (64,1%) cégek említették nagyobb arányban.

Az árbevétel nem csökkent vagy nőtt

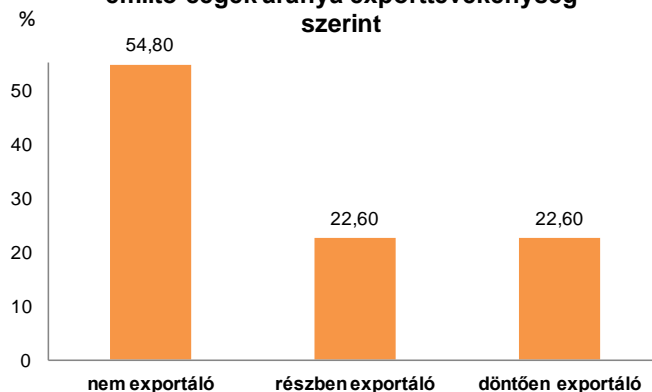
A vállalkozások 8,5%-a arra büszke a leginkább, hogy az árbevétele nem csökkent vagy nőtt. Ezt méret szerint a legkisebb cégek (45,2%) említették legnagyobb arányban, a gazdasági ágak tekintetében az iparhoz (30,5%) és az egyéb szolgáltatáshoz (36,4%) tartozók, a külföldi tulajdon hányada szerint a tisztán hazai tulajdonban lévők (76,1%), az export aránya szerint pedig a csak belpiacra termelők (54,8%).

Forrás: Gray – Saunders – Goregaokar (2012): Success in challenging times: Key lessons for UK SMEs. https://www.surrey.ac.uk/sbs/files/Success_in_Challenging_Times_Full_Findings.pdf

A foglalkoztatottak számának stagnálását vagy növekedését említő cégek aránya gazdasági ágakat szerint

Az árbevétel stagnálását vagy növekedését említő cégek aránya exporttevékenység szerint

Makrogazdasági tendenciák: Az orosz pénzügyi válság a világpiaci olajárak és a gazdasági szankciók tükrében

Az orosz rubel drasztikus, 59%-os leértékelődését is magába foglaló 2014-es orosz pénzügyi válság két közvetlen kiváltó okaként a kőolaj világpiaci árának jelentős csökkenését, valamint az ennek következtében kieső exportbevételek által okozott költségvetési problémákat említhetjük meg. Ugyanakkor a pénzügyi krízis feltételei már jóval a kőolajárak zuhanása előtt adottak voltak, főként az Oroszországot sújtó gazdasági szankciók miatt. A rubelválság 2014. december 15-16. között tetőzött, amikor a dollár árfolyama a 75 rubelt is meghaladta. Az évközi jegybanki intervencióknak, valamint az alapkamat háromszori megemelésének következtében azonban a rubel árfolyamát úgy tűnik, ideiglenesen sikerült stabilizálni. Mindazonáltal, a jegybanki törekvések fenntarthatósága nagyrészt attól függ, hogy az orosz kormánynak sikerül-e megoldást találnia a fogyatkozó devizatartalékok pótlására, valamint a kieső külföldi beruházások helyettesítésére. Ez azonban a szankciók és a rekordalacsony kőolajárak mellett nehezen megvalósítható. Éppen ezért az orosz gazdaság sikeres konszolidálásának kérdése, hogy a szankciók meddig maradnak hatályban, valamint a kőolaj világpiaci ára milyen mértékben és irányban fog módosulni a következő hónapok során.

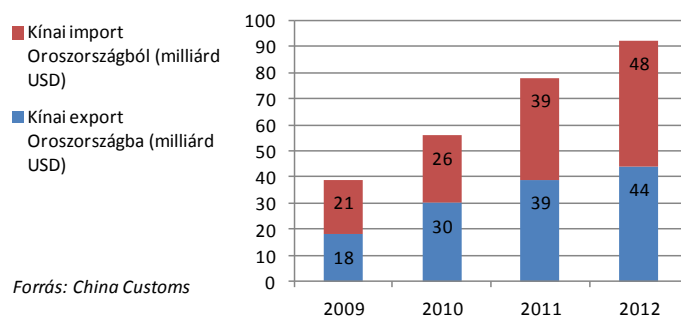
Az Oroszország elleni gazdasági szankciók

Az Oroszországot sújtó gazdasági szankciókat a Krím-félsziget 2014. márciusi annektálását követően először az Egyesült Államok, Kanada, valamint az Európai Unió léptette életbe, amik csupán hivatalnokok, üzletemberek és politikusok szűk körű csoportjának utazási korlátozására terjedtek ki. A válság fokozódásával azonban áprilisban további szankciók kivetésére került sor, melyek az előző korlátozásokat szigorították. A törekvések ellenére Kelet-Ukrajnában a konfliktus súlyosbodott, ezért számos állam (Japán, Norvégia, Izland, Svájc, Montenegró stb.) csatlakozásával július 17. és december 18. között újabb szankciók léptek életbe, amelyek már külföldi betétek befagyasztására, valamint domináns energetikai vállalatok (Rosneft, Novatek) és bankok (Gazprombank, Vnyesekonombank) korlátozására is kiterjedtek. Ezek az intézkedések jelentős negatív gazdasági hatásokat okoztak, így kiváltva a rubel árfolyamának folyamatos zuhanását.

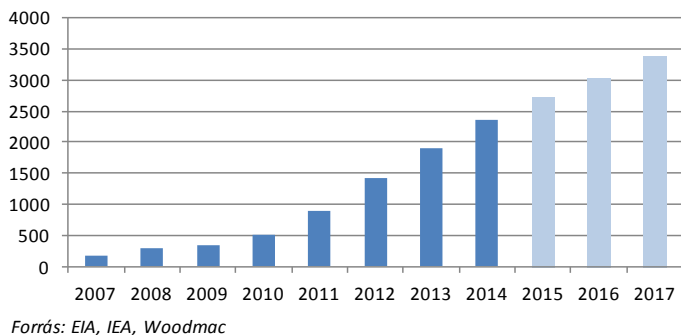
A rubel drasztikus leértékelődése

A rubel dollárral szembeni leértékelődésének feltételeit a gazdasági szankciók hívták életre. Ugyanakkor, a válság kiteljesedésében fontos szerepet kapott a kőolaj világpiaci árának nagymértékű csökkenése is, ami két okra vezethető vissza. Egyrészt a megélnékülő palagáz- és palaolaj-kitermelés által kialakuló globális túlkínálatra, másrészt a világgazdaság stagnálása miatt csökkenő globális energiakeresletre. A kőolajárak nyár közepe óta tartó csökkenése, amely során a világpiaci ár az egykori 110 USD/hordó szintről 45 USD/hordó szintre zuhant, még kiszolgáltatottabb helyzetbe hozta az orosz gazdaságot, melynek fenntarthatósága nem lehetséges 80 USD/hordó alatti kőolajárszint mellett. A kieső devizabevételek pótlása jelentős kihívásokkal szembesíti az orosz kormányzatot,

**A kínai-orosz kereskedelmi kapcsolatok
export és import szerinti megoszlása, 2009-2012**

**Az USA palaolaj kitermelése (1000
hordó/nap), 2007-2017**

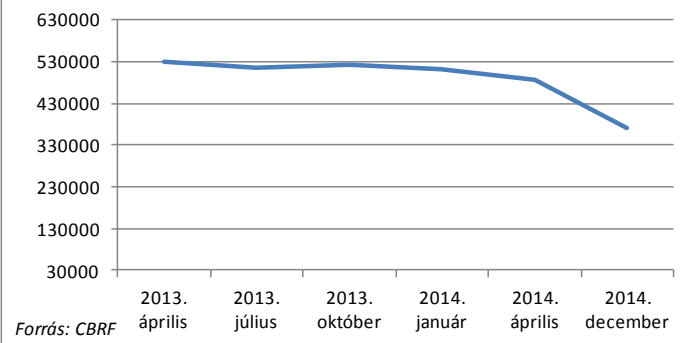

mivel a növekvő kockázatok miatt a befektetők csak 2014-ben 80 milliárd USD értékű tőkét vontak ki az országból. Habár az orosz kormányzatnak az exportszektor más szereplőinek (vegyipar, faipar, fémipar, hadiipar) devizabevételeivel, valamint a helyettesíthető külföldi importcikkkek korlátozásával ez idáig sikerült pozitív kereskedelmi mérleget fenntartania, a többlet értéke folyamatosan csökken. A kieső energiabevételek fedezésének céljára jelenleg 370 milliárd USD áll az orosz kormányzat rendelkezésére, ami elégséges fedezetnek tűnik. Azonban az állami devizatartalékok növelésére jelenleg nincs reális esély. Emellett, a jelenlegi 370 milliárd USD-ból 100 milliárd USD két nagy nyugdíjalap része, ami nem fordítható a gazdaság konszolidálására. Éppen ezért kijelenthető, hogy az orosz devizatartalékok csak korlátozott mértékben alkalmazhatóak válságkezelésre. Így az árfolyamromlás orvoslására és a kieső energiabevételek pótlására új megoldás szükséges, amennyiben ez a jelenlegi kölölajárak mellett lehetséges.

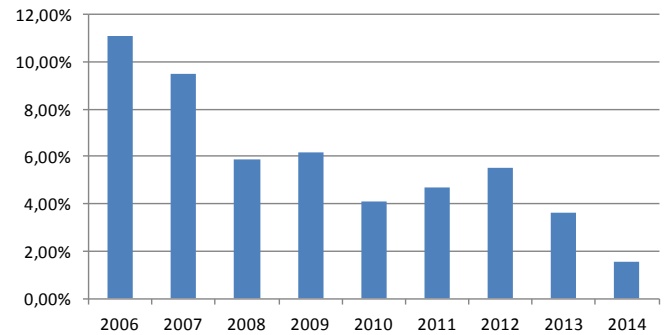
Palaolaj és palagáz

Az Amerikai Egyesült Államok 2008-tól kezdődően nagy hangsúlyt fektet a palaolaj és palagáz kitermelésére. A termelési folyamat a hidraulikus repesztés (*fracking*) új típusú módszerén alapul, mely költséghatékonyságával és a ráépülő kis méretű olajkutak rendszerével forradalmasíthatja a globális energiapiacokat. A palatechnológia alkalmazása miatt kialakuló áresés a fogyasztók számára jelentős többletet eredményez, ugyanakkor bevételkiesést okoz a kőolaj- és földgáztermelő országoknak, így Oroszországnak is. Mindazonáltal a világpiaci árak alakításában az OPEC, elsősorban Szaúd-Arábia is fontos szerepet játszik, ugyanis a kitermelés változtatásával szintén befolyásolhatja a globális kőolajárakat. Az OPEC államai azonban a kínálat fenntartása mellett döntöttek, mivel a kibocsátás visszafogásával nem akarják a világpiaci részesedésük visszaesését előidézni. Sőt, a zuhanó kőolajárak az Iránt sújtó szankciók hatásfokát is felerősítik, ami teljes mértékben megfelel Szaúd-Arábia regionális hatalmi érdekeinek. A palagáz és palaolaj új technológiájában azonban még további kiaknázatlan lehetőségek rejlenek, sőt a relatíve olcsó termelési költségek a hidraulikus repesztéses kitermelési technikát előnyösebbé teszik a nehezen megközelíthető, főként víz alatti lelőhelyeken történő hagyományos kitermelési eljárásokkal szemben. Éppen ezért, a tradicionális energiaforrásokkal kereskedő államok jövőbeli világpiaci helyzetét nagyban befolyásolhatja a szektorban végrehajtandó amerikai fejlesztések áralakító hatása.

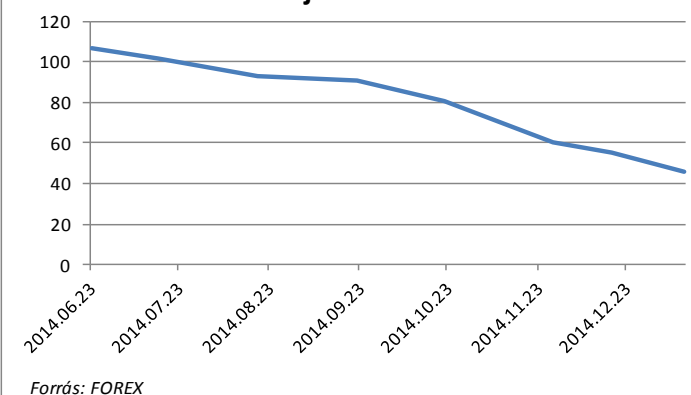
Az orosz devizatartalékok alakulása (millió USD), 2013 április-2014 december

Az orosz fizetési mérleg változása a GDP arányában (2006-2014)

A kőolaj világpiaci árának változása (USD), 2014 június-december

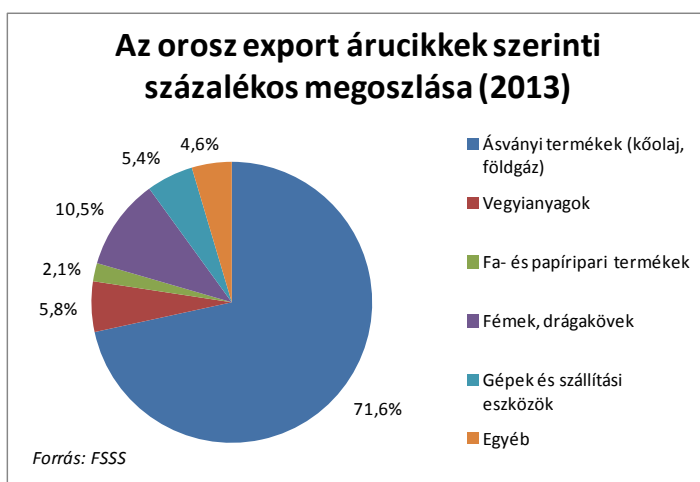
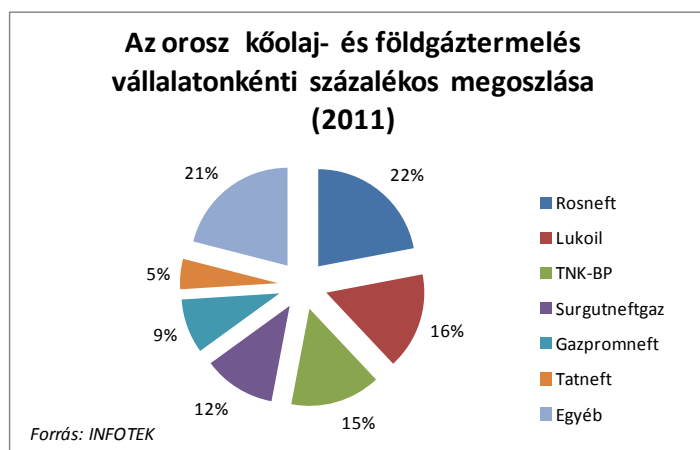
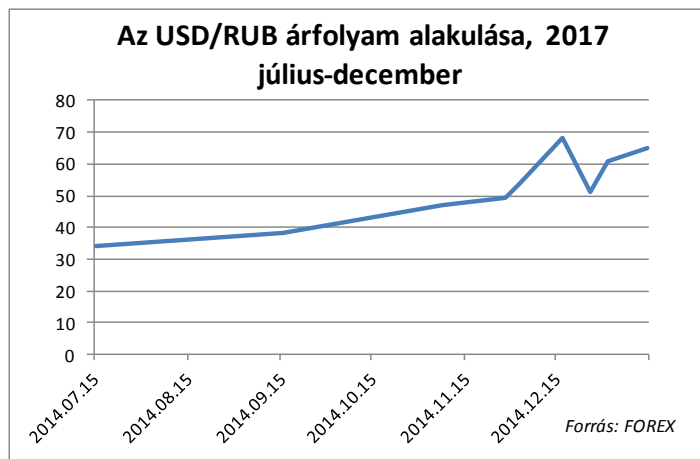
Az orosz jegybanki politika

A kőolajárak változása miatt jelentős mértékben csökkenő orosz devizatartalékokra a válság kezelését sokáig már nem lehet alapozni. Ezt felismerve, az orosz jegybank az infláció megfékezése, valamint a befektetői bizalom javítása érdekében restriktív monetáris politikába kezdett, mellyel a 2014-es jegybanki intervenciók során kiesett 80 milliárd USD értékű devizatartalék hiányát kívánja kiegyensúlyozni. Ennek érdekében az orosz jegybank október óta háromszor hajtott végre kamatemelést, aminek következményeként a jegybanki alapkamat értéke december 16-ra a kezdeti 8%-ról 17%-ra emelkedett. Ennek köszönhetően a rubel árfolyamesését sikerült konszolidálni a 66 RUB/USD szint környékén, ugyanakkor a befektetői bizalom romlásának és a további árfolyamesésnek jelenleg is minden feltétele adott. A legnagyobb veszélyt a vállalati szférában súlyosbodó adósságtörlesztési feltételek jelentik, aminek hatására megnövekedett a nem teljesítő hitelek száma, valamint már olyan nagyvállalatok is jegybanki segélyért lobbiznak, mint a piacvezető Rosneft, ami jelentős mértékben növeli a külföldi befektetők bizalmatlanságát.

Válságkezelési lehetőségek

A válság kezelésére Moszkva számára kevés önálló eszköz maradt, ami külső segítség bevonását teszi szükségessé. A jelenlegi helyzetben Kína jelentős pénzügyi támogatást képes nyújtani: az orosz kormányzattal egy 400 milliárd USD értékű kőolajjegyzményt, valamint egy 150 milliárd jüan (24 milliárd USD) értékű valutacsere-egyezményt írtak alá. Ez utóbbi a kieső orosz devizatartalékokat pótolná, valamint a jüant tenné a két ország közötti kereskedelem elszámolási valutájává, ami csökkenthetné Oroszország kitettséget a dollárral szemben. A kínai kezdeményezések mindazonáltal az orosz gazdaságot fenyegető két legfontosabb kihívás, a nyugati gazdasági szankciók, valamint az alacsony világszintű kőolajár negatív hatásait nem képesek felszámolni, még a Kína irányában növekvő kereskedelmi volumen ellenére sem. Az előrejelzések szerint Oroszország jövőbeli lehetőségeinek alakulását elsősorban ez a két tényező fogja befolyásolni és csak másodlagosan a Kínával kialakítandó szorosabb pénzügyi, kereskedelmi kooperáció.

Forrás: Economist – Russia: a wounded economy
<http://www.economist.com/news/leaders/21633813-it-closer-crisis-west-or-vladimir-putin-realise-wounded-economy>
Economist: The new economics of oil – Sheiks vs. Shale
<http://www.economist.com/news/leaders/21635472-economics-oil-have-changed-some-businesses-will-go-bust-market-will-be>
EIA Drilling Productivity Report
<http://www.eia.gov/petroleum/drilling/>

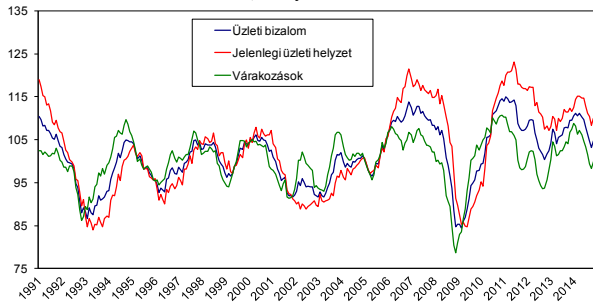

Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe decemberben 105,5 pontra emelkedett a novemberi 104,7 pontról. A bizalmi index májustól októberig tartó folyamatos csökkenő tendenciája novemberben érkezett fordulóponthoz. A jelenlegi üzleti környezet megítélése nem változott az előző hónaphoz képest, a jövőbeli várható üzleti helyzet megítélése pedig növekedett. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási index értéke növekedett decemberben, így az üzleti bizalmi indexet nagyobb bizonytalanság jellemzi, mint a megelőző hónapban. Az Ifo elemzői szerint az olajárak esése és a csökkenő euró-árfolyam pozitív hatással van a német gazdaságra. (Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

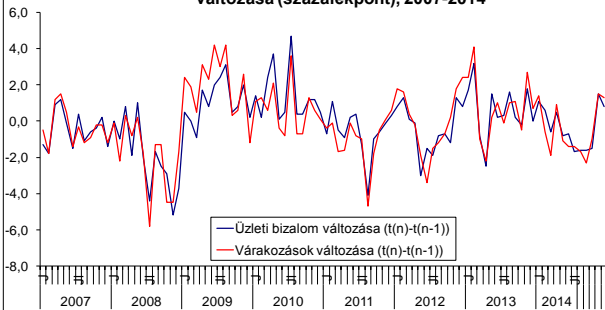
A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a 2014 decemberében megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete javult a megelőző hónaphoz képest. Az INSEE üzleti bizalmi indexe jelenleg 1 ponttal hosszú távú átlagos értéke alatt van. A gazdasági fordulópontra mutatója a gazdasági bizonytalanságot jelző zónában van. Az elmúlt időszak termelés egyenlegmutatója 4 ponttal növekedett és megközelíti átlagos értékét. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenlegmutatója novemberi szintjéhez képest csökkent, és a hosszú távú átlagos értékéhez közel áll. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – nem változott a novemberi eredményhez képest. (Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Az üzleti bizalom megítélése Németországban az iparban és a kereskedelemben, az Ifo vállalati konjunktúra felmérése szerint, 2000=100%, 1991. január - 2014. december

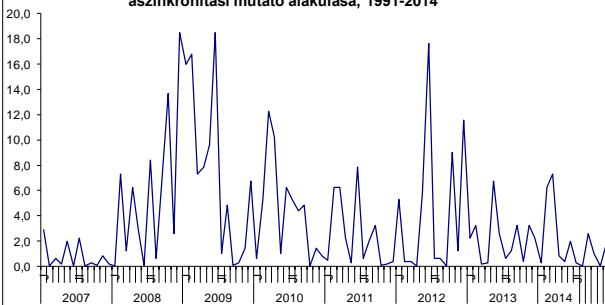
Forrás: www.cesifo.de

Az Ifo üzleti bizalom és üzleti várakozások hónapok közötti változása (százalékpont), 2007-2014

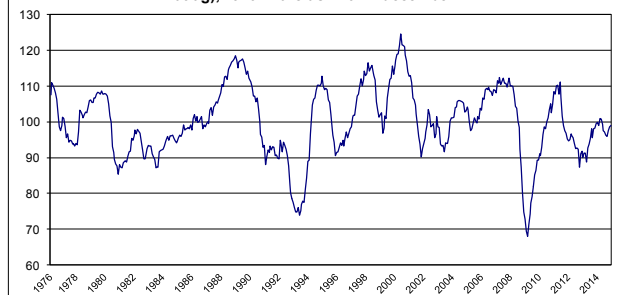
Forrás: saját számítás a <http://www.cesifo.de> adatok alapján

Az Ifo üzleti helyzet és várakozások változása közötti aszinkronitási mutató alakulása, 1991-2014

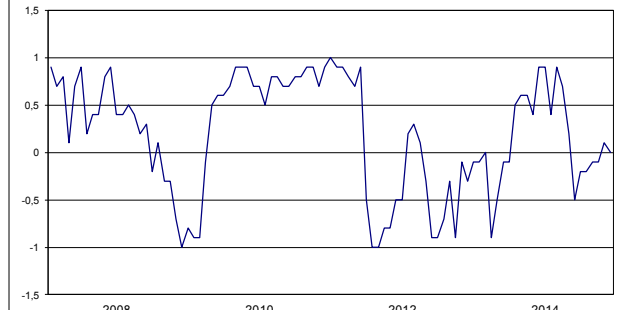
Forrás: saját számítás a <http://www.cesifo.de> adatok alapján

Az üzleti bizalom megítélése Franciaországban az iparban, az INSEE vállalati konjunktúra felvételei szerint (100=hosszú távú átlag), 1976. március - 2014. december

Forrás: www.insee.fr

Fordulópontra mutató a francia üzleti szektorban (INSEE), 2007-2014

Forrás: www.insee.fr

Írták: Makó Ágnes (elemző, GVI)
Nyíró Zsanna (elemző, GVI)
Cseke Bence (gyakornok, GVI)
Verba Zoltán (gyakornok, GVI)
Kompaktor Emília

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2015 / január, Budapest,
2015-02-09